

Estonian

Marta Lammus,
Geislingen / Steige
Schlosshalde 20, camp. 615 (14a)
U. S. A. Zone, Deutschland
Kallis Marta!

Abs.:

1
Elfriede Lender,
Sverige, Stocksund,
Donnerstigen 5

c/o Pettersson

PEDAGOGIKA
ARHIIVIMUSEUM
FOND K43666-5

87. II. 47

Nädala kolme eest saatsin Sulle ühe pakki, saatsin ka kirja
teatega, et pakki läheb üle Lübecki. Edith Feige nimeline
ja sealt saadab tema oma nimel teedasi sinule. Nii pa-
lusin teda. Kuigi ma siinamane pole ka temalt vastust
saanud, arvan, et see saadetakse ikka Lübecki jõudis mis ja-
nuari lõpul siit väljus. Praegu on jäetud mis rängad, et la-
vad hakkavad vist alles märtsi. Keius jälle ühendust pida
saga. Nii öeldi mulle selles kontoris, mille bebi mina
saadeti pakke. Teatan Sulle sellest. Teist võrdsest, kuna nüüd
enam pole ma kindel selles, et kirjast ikka pärale jõuavad. Kir-
jutau ka veel Edith Feige adress, siis saad temaga ühendust
pidada: Victorisstr. 9 h/Münter (24) Lübeck.

Omas ühes kirjast mainisid mainisid sa oma tuttavast.
Kui ma siia tuliu, olid Fridemannid küll siin. Kohtasin Karl
jähuslikult Maja Andre (Andrejasa), kes eluast mulle rääkis
et tal juba 2 tütart, et tal palju tööd, kuna peab kõik üksi teg-
ma. Ta elas siin last. Ka Andres olid oma ette ühes saadud
koos. Nüüd on nad vist kõik juba aastat 1/2 Ameerikas. Tga-
takes Andre (Kristenbrunn) on seal, sest saatsin ise siit ko-
mittee kauda Majale lõpptunnistuse. Kuna aga Frideman-
nist siin üldse kuulda pole - Stockholmist lastest kun-
les ja ikka vahete vahel - siis oletan, et ka nemad ärga on.
284 pr. Kristenbrunn Majaga ühes, ikka siin siin.

2. Heli Toomara on küll Raotsis, aga kas kotal, seda ma ei tea. Ta mees sai Soomes plehvatusel, väga kannatada, oli täiesti halesatud, püüa peale paranes niivõrd, et veidi kõia sai. Nad jägenesid siia üle, Helil on 2 last. Nad alla näin kaotanud. Kuna mees in-
valis on, siis saab ta ehk pensioni / kui ma ei eksi
120 kr. kuus / Selle rahaga lii saa liinas nõiigi elatus, veel vähem 4 liikmeline pere. Vana Saulep saab ka pen-
sioni ja elab kuidagi moodi maal ära. Jutas teenib siin
kaiglas passijana ja aitas veidi kaasa. Nii pole ma
Meinut ammu juba näinud, kas ta sai ehk ärkona
kurajale maakonnas liina, viimasel ajal on eesti. öö
ka ärkosti saanud, kuna äddest on pöördus. Aga kahe
aasta eest oli minu ätutats ka passiji kaiglas. Ainuke
riikas eestlane siin oli Alfred Kalm, aga see on ka juba
ammu Ameerika pistanud. Sakkeliselt enam on vana
saanud kaasa võtta meie Kave oennas - aga need on
meie eestlasele peaaegu võõrad. Niiult kokkoidas võit
neil koheldi, olen kuulnud seda, sest ise seal peaaegu
ei käi. Kahe aasta eest olin 2 korda siin nägin ka
neid. <sup>Kui
paari
raas
nõrpa
kohe
mulle
Walter
tõkest
neesse,
mis ri-
deesmis
või jala-
nõud
siin
perel
saja
on. Kiri,
juba too-
võiduse
- põel
see tõi-
Dab. see
toas see
võel
nõu
enam
mit a
maja.
Seaton
Suis
möö pöö-
ka hie.
meega.
Siinigi
nii
pöygi-
pen
möö
võim-
lin ja
mita
toole
saata.
2. d.</sup>
Nii on Kalm ka meile tulnud. Kuna lund peaaegu
ei ole, on mitmes kohas veetunud lõhkevad / algasin
27. II, täna 5. märtsil on jälle võimalik edasi kirjutada / Selle
ajal sees on küema ja lund ja tornid üle maa näinud, aga
eilset saadik on jälle makedam ja kevadeküht on just
püi ohtus. Igatahes on meil pehme talv, kui Europas
üldse. Kagu juba kord kirjutasin, saan ma amast kirjas kirja-
tada ainult töökohal, töö vahel ja lunch'i paletumise
ajal. Kui kella 1/6 ajal või hiljemgi kagu tuleb, ei kõlba
ma kuhugi.

1) Ka pühapäevadel on just kui reaktioon, olen 3
päeva tuiin ja ühenaikne kõigi vastu, ei saa
kõhiseerust üle. Siinult kirikus saan rahu. Pühapä-
radel igatsen laupäeva ja pühapäeva ja kui nad rääs-
suis tulla, et töökäimise päevadel mul viisigi kergem
elada, ei mõtle mitte vauadele aegadele tagasi, eriti
minu laste purustatud elule. Ometumad olene kõik ja igaüks
meist puutuvad amareid. Kures väljastpool isamaast, ja vauad seal
nisi võraste keskel, kuigi nad nende kaasmaalast on. Ja kui need on
nad vähemalt teadid, et nende amareid teadid ja elus ja et neil halbust
peale vaatamata, viisigi veel ehk parem on, kui neil eudal. Aga
teadid ei tohi, just nende euesti pärast. Viisigi olgu kannatli-
kus ja ootame ära. Aga see asi ei või jääd - muudatus tuleb.
Aga head enam meie eluajas ei tule, aga lapsed ja lapselap-
sed saavad ehk kergemini elada. Neil läheb ole ülespoole - ja nad
seda pole näinud, mis parem oli. Aga suure sõja ja suure
kannatuse järel tuleb ikka paremus. Kes võisid minna sa-
mas eueste ette kujutada, et nende Frida peab sarnast tööd teg-
ma, nagu võraste peen pesema ja porandaid kühurima. Olen si-
da teinud, kuigi sakadestlikult valinud töö, sest ei taht-
nud armuleiba võtta. Ja mul oli ja on mõnikord olnud füüsi-
line rahuldus sellest. Olen mõnikord silmade eest määda: üks
kui nõudepesija kottikus / selgemaiks läks sarnase tööline hingele,
süs 3 kuud majateenija / aga ühes sellega prantsuse ja ladina k.re-
petitor, misid mind vana direktori proua polekski väetud, pe-
rast nägid küll, et suudan ja oskan kõik mustatööd ära teha.
Eks ole ikka töölistütar, mitte juba degenererunud haritlane järel-
talijs. Minu tütar ei suuda misugusid töid teha, ei kvalitatiiv-
selt, ei kvantitatiivselt. Ilamne saab 2 aastat täis, kus
töötan siin meie mõiste järel haridusministeeriumis. Aga kui

4 sa arvas, et mul vastas too siin on, siis eksis väga. Kuigi
neid arsiivkohti antakse ainult suudeem. Karidusega inimestele
alates 55 a. Kuni 70, ei ole too sugugi aradeemiline. Eriti siin
minul. Aasta eest seadime korda arsiivi. Nimelt siis oli mul
üks eesti mees kaaslaseks. Siis oli meil siin 5 eestlast (Puu oli
ka, temag too oli parem, aga ka igas), teised olid nooremad ja pidid nime
lakkuma erataole, kuna toolistest pühkusest. Vanu üle 50, naaki-
mata 60-est ei võeta siin hea meeleaga erataole. Nii siis meil
kaheski Plutusiga seadime arsiivi korda. Eraldasime tarvilist
sellist, mis tuli ära viiata. Mitmedunnine aasta talu oli aktides
nagime kui korstnapühkijal pälgä. Mõned mapid olid 5 kg. ras-
sed. Tuli mõtga redelit ulesse ja alla ronida ja käreaga ve-
dada. Seal juures töötasime pool aastat pimedas keldris. Värske keel
tusin üksi keldri minekut, suurem osa on ka sorteeritud ja kui
mõni asi keel juhtub näpu vahel, siis toosast partierid mulle
ulesse. Nime, kus teisel kaasmaalasele läinud ja mina üksi alla
jäänud, olen niii ütelda, ein madchen für alles. On mõnel
kaardil ja paberil segi visatud, kuitakse ainult, et neid korda
seada (Siine tegi mul seda mõnikord), siis olen vahust joonestaja ja
lineerija, mõnikord kirjutaja 7 kundi päevas number ja
maha, siis jälle klõbistan aradeeminaid. Ka neid peitri ära
oppima ühes võars keelega, mille vastu põrmugi kuvi ei
tunne ja mis minu inflis keele ära viis. Kuna aga üksi
olin ja päris ametnikudel üsna mõnuses on, kui kindlameeli
on, siis antakse mulle ka tihti kontrollida. See on suur au ja
usaldus - aga olen äige kinni. Ükski meist toodist ei huvita mind
aga taime saab kõigiga ja ainsuse vaheldus on keel saas
näidata et võorand mõnikord keele viigusi üles leida. Nii siis
näes üheksa ametid, aga nälga pole jumal teenatud olnud. Tuhad
kopini üle jäätä, kui mõistlikult päitad emmast. Kui sa aga
päisid, mis amet mul kõigist kõige enam meeldis siis
ütlesin - nõudepesija amet väikses kohvikus. Selle ameti
võorand võisid teki ühe kohviku juuluda ja inimesi studeerida ja
see aastas meidi minu kasvataja ametile. Kui võorastel oleks
luba, siis asuksin üto väikse kööliku kohviku, aga välis-
maalast ei saa (eriti põgenikud) midagi iseseisvat ette rätta.
Nime saan ka ära, mis vene entis. Tsaari ohvitserid väikseid sõja-
putraid avaris Pariisis. Olen ise neis sinestanud ja väga hästi.
Prantsusmaal väis seda - siin ei saa. Väiksi seda ma ei kirjuta
Ruebades ja naerassim meeleldi mõnikord terve selle üle, kui too
päevad mitte nii pikad poleks ja ka 2 tunniline tööle suitmine
Väitab ja teeb tuimaks. Ja seal juures pead olema tänuvõrk, et sulle
võorale nii vastu tulla ja ikkagi nii ütelda karituse kood au-
kandse. Eks mõistusega ole ka, sest kasagil teises riigis pole aemas sa-
rast vastutulekut. Aga omia jõuga seue inna too äri ka Arsiivil mis
aastakümneid ostarid korraldandust on korraldatud. Nime kaksak Copetang
Küllalt juba enesest väärinud. Nime on terve pere jälle jätal.
Elame keel kilut püttis, aga vähemalt ei ole roos võorastega. Pälgä
terviseit abikaasale ja lastele. Siin E. Lander